

Hakija	A
Vastapuoli	S
Asia	Kohtuullinen korvaus
Vireille	13.9.2016
Annettu	26.4.2017

ASIAN TAUSTA

Hakemus koskee keksintöä nimeltä [].

Hakijan työsuhde on alkanut [] ja jatkuu edelleen. Keksintö on tehty []. Hakija ei ole tehnyt työsuhdekeksintöä koskenutta ilmoitusta. Keksinnön perusteella työnantajalle on myönnetty [pvm] patentti US [].

Työntekijälle on maksettu korvauksena [] euroa myönnetystä patentista.

ASIAN KÄSITTELY

Hakemus

Vaatimukset

Hakija on pyytännyt työsuhdekeksintölautakuntaa antamaan lausunnon hakijalle kuuluvasta kohtuullisesta korvauksesta.

Perusteet

Keksintö ja sille myönnetty patentti ovat globaalisti sovellettavissa muun muassa kaikissa [], [] ja []. Keksintöä on pitkään odotettu markkinoilla eikä sille ole vastaavia kilpailevia tuotteita. Keksintöä hyödyntävän tuotteen myyntihinta on nykyään n. [] euroa/kappale.

Hakijan mukaan keksinnön arvo on noin [] euroa.

Keksinnön johdosta työnantajayritys myytiin yksityiselle sijoittajille vuonna 2014. Samana vuonna yhtiön toimitusjohtajan vuosiansiot nousivat edellisestä vuodesta n. [] euroa.

Vastine

Työnantajan mukaan keksinnön arvon määrittäminen on hankala tehtävä ja riippuu täysin laskentatavasta. Keksinnön mukaisen tuotteen kaupallinen menestys selviää vasta myöhemmin. Hakijan ilmoittamat [] hintaan liittyvät tiedot on oikeansuuntaisia. Lausuntopyynnössä annettu kuva [] ja [] ei kaikilta osin vastaa todellisuutta.

Yrityskauppa ei toteutunut keksinnön johdosta, vaikkakin keksintö oli merkittävä tekijä ja ilman tehtyä tuotekehitystyötä kauppa ei olisi välttämättä syntynyt.

Keksinnön arvoa ei voida päätellä toimitusjohtajan vuosiansioiden muutoksesta, joka perustui jo vuonna 2011 tehdyn [].

Hakijalle on suoritettu kaksi kertaa [] euron korvaus kahden patentin osalta, jotka perustuvat samaan keksintöön.

Hakijan lisälausuma

Keksintö on ollut suurin tekijä yrityskaupan toteutumisessa ja siten myös yrityksen arvonmäärityksessä yrityskauppaa tehtäessä. Työnantaja ei ole suostunut ilmoittamaan kauppahintaa, vaikka se olisi keksinnön arvon määrittämisen kannalta tarpeellista ja hakijalle myönteistä tietoa.

Yrityksen liikevaihdolle on tehty ostajan puolesta kasvustrategia ja tavoite. Verrattaessa työnantajan liikevaihtoa ja tulosta vuosilta 2007–2014 liikevaihdon tavoitteeseen [] saadaan käsitys siitä, millainen potentiaali keksinnölle on nähty kaupanteon yhteydessä.

[taulukko]

Vuoden 2014 liikevaihdossa on mukana keksintöön perustuvan laitteen myyntiä noin [] euroa.

Työnantajan liikevaihto on perustunut lähes yksinomaan yhden tuotteen myyntiin yrityksen aloittamisesta eli vuodesta [] lähtien. Liikevaihdossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia pitkälläkään aikavälillä eikä uusia kasvusuuntia ole ollut näköpiirissä ennen kyseistä keksintöä.

Keksinnöstä jätettiin ensimmäinen patenttihakemus [] ja [] toimitettiin asiakkaalle ensimmäinen laite testattavaksi. Yrityskauppa toteutui [], jolloin ostajalle voitiin osoittaa laitteen toimivuus sekä laajat markkinat. Muita potentiaalisia kasvusuuntia tai tulolähteitä, kuin hakemuksen kohteena olevan keksinnön mukainen [], ei kaupan teon aikana ole ollut tiedossa.

Lisenssianalogia soveltuu parhaiten keksinnön arvon määrittämiseen, koska sillä on suora yhteys myytyjen [] määrän ja keksinnöstä saatavan korvauksen välillä.

Työnantajan ensimmäinen tuote, [], perustuu [] lisensoituun patenttiin. Siinä lisenssiprosentti asetetaan välille [] prosenttia riippuen myydyn [] hinnasta. Lisäksi ostaja maksoi alkumaksuna [] markan eli nykyrahassa noin [] euron kertakorvauksen. Sopimus on hyvä esimerkki alalla käytössä olevasta lisenssikorvauksesta.

Keksinnölle on haettu [] eri patenttia ja tähän mennessä niistä [] on myönnetty patentit. Myönnettyt patentit kattavat koko keksinnön 1.1.2010–29.6.2016 lisätoimintoihin, eli kyseessä on emokeksintö. Kilpailevia patenteja tai tuotteita ei alalla ole.

Patentin pohjalta valmistetun [] voidaan sanoa olleen valmis myyntiin yrityskaupan tapahtumahetkellä. [] esiteltiin laajalle yleisölle []. Kyseessä on [], jonka valmistuksen kateprosentti on korkea eli yli [] prosenttia.

Hakija työskenteli työnantajalla [], kun hän sai tehtävänannoksi etsiä uutta [], jota soveltamalla voitaisiin []. Työnantajan lähettämässä sähköpostissa viitataan [] julkaisuun, jossa []. Tästä alkoi aiheen tutkiminen ja soveltaminen työnantajan tarpeisiin. Hakija siirtyi [pvm] [] ja ensimmäinen patenttihakemus jätettiin [].

Keksintö liittyy työnantajan antamaan tehtävään ja kuuluu työnantajan toimialaan, mutta työnantaja ei ole osoittanut käytettävää ratkaisutapaa. Keksintö ei ole myöskään syntynyt olennaisesti käyttämällä hyväksi työnantajan yrityksessä saavutettuja kokemuksia, sillä työsuhteen kesto on ollut huomattavan lyhyt keksinnön alkuperäisen idean syntyhetkellä sekä patenttihakemuksen jättöhetkellä.

Työnantajan lisälausuma

Tuotekehitysprojekti on luonnollisesti lisännyt kiinnostusta työnantajayritystä kohtaan, sillä yrityksen portfoliosta on tullut laajempi ja mahdollisuudet menestykseen suuremmat. Samaan aikaan siinä nähtiin myös riskejä onnistumisen ja kehittymisen suhteen. Tästä syystä sopimuksessa oli pykälä, []. Tämä pykälä toteutui, ja [].

Keksinnölle ei erikseen arvioitu tai määritetty arvoa yrityskaupan yhteydessä. Keksinnön arvosta ei ole laadittu virallisia laskelmia tai dokumentteja.

Tuotekehitykseen liittyvässä [] loppuraportissa vuodelta 2014 oli projektille asetettu tuotto-odotukset kuitenkin seuraavasti: [] euroa vuonna 2014, [] euroa vuonna 2015 ja [] euroa vuonna 2016.

Keksinnön arvon määrittämiseen hyötyarvomenetelmä on soveliaa. Keksinnön arvon määrittäminen on varsin haasteellista, ja käyttämällä erilaisia laskentatapoja voidaan päätyä hyvinkin erilaisiin lopputuloksiin.

Yhteensä projektin kate vuoden [] loppuun mennessä on ollut negatiivinen [] euroa perustuen seuraaviin lukuihin:

Keksinnön tuottama liikevaihto yritykselle on ollut yhteensä [] euroa, jakautuen eri vuosille seuraavasti: [] euroa vuonna 2014, [] euroa vuonna 2015 ([] euroa siirtyi kirjanpidossa toimitusten myötä vuodelle []) sekä [] euroa vuonna 2016.

Keksinnön käyttöönotosta on aiheutunut yritykselle vuosina 2012–2016 kustannuksia yhteensä [] euroa, josta tuotannon ja tuotekehityksen palkkakulut ovat olleet [] euroa, myynnin ja markkinoinnin palkkakulut [] euroa ja henkilöstösivukulut [] euroa. Tuotantokustannukset ovat olleet [] euroa, patentointikustannukset [] euroa, tuotekehityskulut [] euroa sekä myynti- ja markkinointikustannukset [] euroa.

Luvut ovat arvioita, joten todelliset luvut ovat edellä esitettyjä pienempiä. Laskelmassa ei huomioitu esimerkiksi vuokria tai tuotekehityslainakuluja.

Lisenssianalogia ei sovellu arvonmäärittämiseen, sillä vastaavaa teknologiaa ei ole lisensoitavissa. Työnantajan muissa teknologioissa käytössä ollut lisensointimalli on ollut se, että jokaisesta myydystä laitteesta maksetaan alkuperäiselle keksijälle erikseen lisenssimaksu. Tuotekehitys on kuitenkin ollut työnantajayrityksen vastuulla, ainoastaan patenttikulut ovat kuuluneet alkuperäiselle keksijälle. Mikäli vastaavaa mallia käytettäisiin, tulisi aikaisemmin esitettyyn kulurakenteeseen vielä lisäksi lisenssimaksu, mutta patenttikulut voitaisiin vähentää.

Tuotteen kehittäminen ja siitä mahdollisesti yritykselle koituvat voitot ovat olleet osa hakijan normaalia työnkuvaa ja yritys on maksanut niistä sovitut palkkiot. Hakijan tehtävänä työnantajayrityksen [] vuoden [] lopusta tähän päivään asti on ollut []. Työ on tehty työsopimuksen puitteissa ja työnantajan varoilla sekä tarvikkeilla. Työajalta on maksettu palkat, bonukset ja patenttikorvaukset työsopimuksen ja sovittujen tavoitteiden mukaisesti. Työsopimuksessa on erikseen maininta, että kaikki immateriaalioikeudet, patentit ja tuotemerkit ovat työnantajan omaisuutta.

Muut lausunnot

Hakija ja työnantaja ovat antaneet lisäkirjelmänsä.

TYÖSUHDEKEKSINTÖLAUTAKUNNAN RATKAISU

Työsuhdekeksintölautakunnan toimivalta

Oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain (työsuhdekeksintölaki) 1 §:n 1 momentin mukaan toisen työssä olevan henkilön, työntekijän, tekemästä Suomessa patentilla suojattavissa olevasta keksinnöstä on voimassa, mitä kyseisessä laissa säädetään.

Työsuhdekeksintölain 11 §:n mukaan työsuhdekeksintölautakunta on toimivaltainen antamaan lausuntoja työsuhdekeksintölain soveltamista koskevista kysymyksistä.

Asiassa on kysymys työsuhteen aikana tehdystä keksinnöstä, jonka johdosta työnantajalle on myönnetty patentti. Työsuhdekeksintölautakunta katsoo, että edellytykset lausuntopyynnön tutkimiselle ovat olemassa.

Kohtuullisen korvauksen määrittäminen

Keksinnön arvon määrittämiseen soveltuva menetelmä

Työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentin mukaan korvausta määrättäessä on erityisesti otettava huomioon keksinnön arvo ja työnantajan saaman oikeuden laajuus samoin kuin työsopimuksen ehdot sekä työsuhteeseen liittyvien muiden seikkojen merkitys keksinnön syntymiselle.

Työsuhdekeksintöasetuksen 5 §:n mukaan arvioitaessa työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen työsopimuksen ehtojen ja työsuhteeseen liittyvien muiden seikkojen merkitystä keksinnön syntymiselle, on kiinnitettävä huomiota siihen, miten tehtävä on asetettu ja ratkaistu, kuten millä tavalla työnantajan teknologiaa ja laitteita on hyödynnetty, samoin kuin mikä on keksijän asema sekä hänen työehtonsa ja tehtävänsä työnantajan palveluksessa.

Asetuksen 7 §:n 2 momentin mukaan keksinnön taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, keksinnön jäädessä käyttämättä tai muista erityisistä syistä korvaus voidaan kuitenkin määrittää kertakorvauksena. Myös silloin, kun keksinnön tekeminen selvästi on kuulunut työntekijän varsinaisiin työtehtäviin ja keksinnön arvo on vähäinen tai kun ei voida yksilöidä sellaista myyntihintaa, josta rojalti voitaisiin laskea, voidaan korvaus määrittää kertakorvauksena.

Työsuhdekeksintöasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentissa keksinnön arvolla tarkoitetaan sen taloudellista arvoa. Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan keksinnön arvo on ensisijaisesti määritettävä sen mitattavan taloudellisen hyödyn perusteella, joka työnantajalle tulee keksinnön käyttöön ottamisesta, kuten keksinnön tuottamasta raaka-aine-, työvoima- tai energiasäästöstä (hyötyarvomenetelmä). Jos edellä mainittu keksinnön arvon määrittämistapa ei ole keksinnön laadusta tai käyttötavasta johtuen sovelias, keksinnön arvo määritetään sanotun pykälän 3 momentin nojalla

lisenssisopimuksiin vertaamalla (lisenssianalogia). Jos kumpaakaan edellä mainittua määrittämisperustetta ei voi käyttää, keksinnön arvo voidaan arvioida säännöksen 4 momentin nojalla.

Työsuhdekeksintölautakunta toteaa, että keksinnön tuottamaa hyötyä ei ole tässä tapauksessa mahdollista määritellä, koska lautakunta ei voi riittävällä luotettavuudella arvioida, miten työnantajan liikevaihto ja tulos olisivat kehittyneet ilman keksinnön tuottamaa lisähyötyä. Toisaalta myöskään lisenssianalogian soveltaminen ei ole mahdollista, koska hakijan ja työnantajan näkemykset menetelmän sovellettavuudesta poikkeavat liikaa toisistaan eikä asiassa ole muutenkaan saatavilla riittävää selvitystä laskelman tekemisen tueksi. Koska kumpikaan edellä mainituista menetelmistä ei sovellu kohtuullisen korvauksen määrittämiseen, työsuhdekeksintölautakunta on päätenyt arvioimaan keksinnön arvon.

Keksinnön arvo

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella on ilmeistä, että keksinnöllä on ollut merkitystä yhtiön toiminnan ja liikevaihdon kehittymisen kannalta. Keksintö on todennäköisesti myötävaikuttanut myös siihen, että yrityskauppa on toteutunut. Lautakunta kuitenkin katsoo, että tässä tapauksessa yrityskaupalle ei voida antaa keksinnön arvon määrittämisen kannalta ratkaisevaa merkitystä, koska lautakunnan käytössä ei ole ollut laskelmaa tai riittävää selvitystä patentin merkityksestä osana yrityksestä maksettua kauppahintaa. Lautakunta on tästä syystä päätenyt arvioimaan keksinnön arvon yksinomaan yrityksen liikevaihto- ja kulurakenteesta annetun selvityksen perusteella.

Hakija on esittänyt, että keksinnön arvo olisi noin [] euroa. Hakija ei ole kuitenkaan perustellut arviotaan yksityiskohtaisilla laskelmilla.

Työnantaja puolestaan on esittänyt, että projektin kate vuoden 2016 loppuun mennessä on ollut [] euroa negatiivista. Keksinnön tuottama liikevaihto yritykselle on ollut yhteensä [] euroa, kun taas keksinnön käyttöönotosta on aiheutunut yritykselle vuosina 2012–2016 kustannuksia yhteensä [] euroa.

Työsuhdekeksintölautakunta katsoo, että työnantajan antamia lukuja voidaan pitää luotettavina ja ne antavat lähtökohdan keksinnön arvon määrittämiseksi. Tällöin keksinnön mukaisen tuotteen myynnistä on vähennettävä välittömät kustannukset, joita ovat tuotantokustannukset [] euroa, patentointikustannukset [] euroa sekä myynti- ja markkinointikustannukset [] euroa, yhteensä [] euroa. Palkkakustannusten osalta lautakunta katsoo keksintöön kohdistuvaksi osuudeksi [] euroa. Keksinnön tekemisen jälkeen syntyneitä tuotekehityskuluja lautakunta ei katso aiheelliseksi vähentää valmiin keksinnön arvosta.

Edellä esitetyn perusteella lautakunta katsoo, että keksinnön tuottama laskennallinen kate vuosina 2012–2016 on ollut [] euroa – [] euroa = [] euroa. Tämän summan voidaan katsoa vastaavan keksinnön arvoa.

Keksinnön tuottama hyöty vastaa noin [] prosentin osuutta keksinnön tuottamasta liikevaihdosta, jota voidaan soveltaa keksinnön tulevasta käytöstä maksettavaan korvaukseen.

Työsuhdekerroin

Kohtuullisen korvauksen määrän arvioinnissa on keksinnön arvon lisäksi otettava huomioon työsuhdekeksintölain ja työsuhdekeksintöasetuksen mukaan se, missä olosuhteissa keksintö on syntynyt eli mikä on keksinnön työsuhdeyhteys. Tällöin tarkastellaan erikseen tehtävän (a), ratkaisun (b) ja keksijän (c) työsuhdeyhteyttä.

Hakija ja työnantaja eivät ole erikseen lausuneet näkemystään työsuhdekertoimen osatekijöistä.

Lautakunta katsoo, että asiassa esitetyn selvityksen perusteella keksijä on saanut aiheen keksintöön siten, että hänelle on annettu työtehtävä, mutta ei ole osoitettu siihen ratkaisutapaa. Tehtävän työsuhdeyhteys (a) on tällöin [].

Edelleen lautakunta katsoo, että hakija on päätenyt ratkaisuun ammattiinsa ja sen edellyttämään koulutukseen kuuluvien tietojen ja kokemuksen perusteella. Keksijä ei ole päätenyt ratkaisuun ilman työnantajan antamia teknisiä apuvälineitä, joskaan työnantajan myötävaikutusta ei voida pitää erityisen merkityksellistä. Näin ollen ratkaisun työsuhdeyhteys (b) on [].

Hakija on keksinnön tekemisen aikaan vastannut työnantajan [] työstä, sillä kysymyksessä on ollut varsin pieni organisaatio. Lautakunta arvioi siten keksijän kuuluvan ryhmään [].

Edellä esitetyillä perusteilla lautakunta arvioi hakijan osalta työsuhdekertoimeksi $a + b + c = []$, joka lautakunnan ratkaisuihissaan käyttämän taulukon mukaan merkitsee työsuhdekerrointa $T = []$ prosenttia.

Johtopäätös

Lautakunta suosittaa kohtuulliseksi korvaukseksi [] euroa x [] prosenttia = [] euroa.

Työsuhdekeksintölautakunnan lausunto

Työsuhdekeksintölautakunta suosittaa ajalta 18.5.2011–31.12.2016 kohtuulliseksi korvaukseksi lausuntopyynnössä tarkoitettun keksinnön käytöstä yhteensä [] euroa, joka summa jakautuu kaikkien keksinnön

tekemiseen osallistuneiden henkilöiden kesken. Työnantaja voi vähentää kohtuullisesta korvauksesta jo maksamansa korvaukset.

Jos työnantaja jatkaa myöhemmin keksinnön hyödyntämistä, työsuhdekeksintölautakunta suosittaa, että kohtuullinen korvaus 1.1.2017 jälkeen tapahtuvasta myynnistä (tm) tulee laskea seuraavalla kaavalla: $tm \times [] \times []$ (työsuhdekerroin).

Korvausta on maksettava niin kauan kuin keksintöjä hyödynnetään ja niille myönnettyt patenttioikeudet ovat voimassa.

Eero Mantere
Puheenjohtaja

Tomi Rantasaari
sihteeri

Asian ratkaisuun osallistuivat: Eero Mantere, Ralf Forsén, Mari Komulainen, Anu-Tuija Lehto, Marja-Leena Mansala, Albert Mäkelä ja Veli Sinda.